

Projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT HOE KLINKT MIJN STAD?

Leerlijn Muziek | Thema Onze Stad | Groep 7 en 8 | September 2019

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Wil je woorden uit dit project koppelen aan taalonderwijs? Raadpleeg dan de begrippenlijst [via deze link](#).

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	2
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Herhaling en variatie.....	7
5. Opdracht: Een muzikale skyline.....	11
6. Opdracht: Hoe klinkt onze klas?.....	13

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Het thema van dit project binnen de leerlijn 'Muziek' is 'Onze Stad'. Onder de titel 'Bij mij in de stad' gaan leerlingen op ontdekkingsstocht naar kenmerkende muziek van over de hele wereld en kijken in hoeverre dat ook aanwezig is in hun eigen stad Den Haag en thuis. Daarnaast gaan de leerlingen onderzoeken welke muziekstijlen en muziekinstellingen er allemaal bij hun in de buurt te vinden zijn. Wat kan je daar leren? Wat zou je willen leren? Is er een voorstelling die we met de klas zouden willen bezoeken? Ook onderzoeken ze hoe de skyline van Den Haag, hun straat en het schoolgebouw klinken. Hierbij gebruiken ze een computerprogramma. Ze onderzoeken wat er in hun eigen klas en wijk te vinden is aan expertise op het gebied van muziek en combineren dit alles in een eindpresentatie. Diverse bodypercussie-ritmes en eigen inbreng vormen de basis voor een muziekstuk met meerdere lagen. In dit project krijgen de leerlingen flink inzicht in de gelaagdheid van muziek!

Waarom dit project?

Muziek speelt op de leeftijd van leerlingen in groep 7 en 8 een steeds grotere rol. De muziek die ze kiezen zegt in grote mate iets over de beleving van hun eigen identiteit, de groep waartoe ze willen behoren en de plek waar ze wonen... de stad. Tevens is het project een mooie manier om ze in contact te brengen met de diverse muzikale mogelijkheden die er in hun wijk en stad aanwezig zijn en de stap daar naartoe kleiner te maken.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen.

De leerling:

- toont zich nieuwsgierig en proactief;
- kan positief-kritisch reflecteren op eigen werk en dat van anderen.

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van een [kunstenaar in de klas](#).
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.

Algemene benodigdheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmt toestel
- (kleuren)printer

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling maakt kennis met bekende Haagse bands.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- plaatst muziek in een historische context;
- onderzoekt de relatie tussen een albumcover en de inhoud.

Benodigdheden

- [bijlage 1, PowerPoint Haagse bands](#)

Aan de slag in de klas

Introduceer het project op de volgende manier:

Open bijlage 1. Zet het digibord op 'freeze'. Luister naar het begin van een zestal nummers van bekende bands die uit Den Haag komen.

Bespreek de fragmenten aan de hand van de albumcovers van de bands (bijlage 1).

- o Welke muziek hoort bij welke albumcover?
- o Kun je aan de albumcover zien wanneer de muziek gemaakt is? Waar zie je dat aan?
- o Kan je horen in welke tijd de verschillende nummers gemaakt zijn? Kan je horen welke ouder zijn en welke nieuwer? Waaraan hoor je dat?

De (YouTube) fragmenten zijn:

- [She](#) van Di-rect.
- [Venus](#) van Shocking Blue.
- [Radar Love](#) van Golden Earring.
- [Everything You Want](#) van Kane.
- [Maybe Tomorrow, Maybe Tonight](#) van Earth and Fire.
- [Nobody's Wife](#) van Anouk.

Beknopte achtergrondinformatie

- *Di-rect* is als band begonnen in 1999. De leadzanger was toen Tim Akkerman die vlak achter Basisschool De Elout, achter de Copernicusstraat in Den Haag, woonde. Vanaf 2009 is Marcel Veenendaal de leadzanger van de band. Ze treden nog steeds op.
- *Shocking Blue* was een rockband uit Den Haag die in de jaren '60-'70 succesvol was. Leadzangeres Mariska Veres is in 2006 overleden.
- *Golden Earring* werd opgericht in 1961 en bestaat nog steeds. De band heeft grootschalig internationaal succes gehad. De drummer Cesar Zuiderwijk heeft veel betekend voor de stad Den Haag en ontving in 2007 de Cultuurprijs. Hij heeft o.a. de winkel Rockpalace opgericht in het centrum van Den Haag. Ook heeft hij Musicon opgericht, een podium en plek voor bands in Den Haag om te kunnen oefenen, lessen te kunnen volgen en ervaring op te kunnen doen met optreden. Hij is altijd werkzaam geweest als docent en probeerde veel kinderen en volwassenen te inspireren.
- *Kane* is opgericht in 1998 in Den Haag. De groep werd ontdekt tijdens een optreden in café De Paap. De zanger Dinant Woesthoff is getrouwd geweest met Guusje Nederhorst, de bedenker van *Woezel en Pip*. Het lied 'Dreamer' heeft hij geschreven na het overlijden van Guusje.
- *Earth and Fire* was actief in de jaren '70 en '80. In 1970 brak de band door met een nummer geschreven door de gitarist van Golden Earring.
- *Anouk* brak in 1997 door met de single 'Nobody's Wife'. Ze kwam o.a. in contact met Barry Hay, de zanger van Golden Earring. De band heeft haar geholpen bekendheid te verwerven. Ze heeft meerdere keren in hun voorprogramma gestaan.

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met een aantal muziekstijlen;
- maakt kennis met een aantal instrumenten.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- denkt na over de stad Den Haag en de rol die hij daarin speelt;
- legt de relatie tussen oorsprong en geografie van een lied en de verschillen tussen de diverse muziekstijlen.

Benodigdheden

- [bijlage 3: 'Oh, oh, Den Haag' – originele tekst](#)
- [bijlage 4: 'Oh, oh, Den Haag' – gekuiste tekst](#)
- ['Oh, oh, Den Haag'](#) van Harrie Jekkers (YouTube)
- ['Oh, Oh, Den Haag'](#) – karaoke-versie
- print [bijlage 2, Werkblad Wereldkaart](#), uit, 1 per tweetal/groepje
- diverse kleurpotloden
- [bijlage 5: mp3 Rood](#)
- [bijlage 6: mp3 Blauw](#)
- [bijlage 7: mp3 Groen](#)
- [bijlage 8: mp3 Geel](#)
- [bijlage 9: mp3 Oranje](#)
- [bijlage 10: mp3 Roze](#)
- [bijlage 11: mp3 Paars](#)
- [bijlage 12: mp3 Bruin](#)

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek.
Volg daarbij onderstaande stappen.

1. Voer een gesprek over het inwoner zijn van Nederland en – in het bijzonder – van Den Haag. Wat betekent dat? Voelt de leerling zich op die manier betrokken bij zijn stad?
Andere mogelijke vragen:
 - Noem eens een aantal kenmerken van Nederland die veel gebruikt worden in het toerisme.
 - Klopt het beeld dat daarmee geschetst wordt?
 - En hoe zit dat met Den Haag?
 - Is er iets bijzonders aan Den Haag?
 - Heeft Den Haag iets wat andere steden niet hebben?
 - Ben jij trots op je stad?
 - Waar ben je trots op?
2. Laat tussendoor, op het moment dat de laatste twee vragen aan bod komen of als het er toevallig over gaat, het nummer 'Oh, oh, Den Haag' horen (zie benodigdheden). Het lied is geschreven door Harry Jekkers, die zelf enorm trots is op zijn stad.

- Kennen de leerlingen het lied?
 - Herkennen ze zich in het lied?
 - Waar zijn ze trots op?
 - Kennen zij alle plekken waar hij het over heeft? Welke wel/niet?
3. Zing het lied samen met de klas. Maak zelf een keuze uit de twee tekstversies en gebruik eventueel de karaoke-versie.
4. Stel onderstaande vragen:
- Schaam je je weleens voor iets in jouw stad?
 - Voel je je thuis in Den Haag?
 - Waardoor voel jij je hier wel of niet thuis?
 - Wat moet een stad hebben zodat jij je er thuis voelt?

Oriëntatieopdracht

Ter oriëntatie op het thema gaan de leerlingen luisteren naar verschillende muziekstijlen van over de hele wereld. Daarvoor gebruiken ze bijlage 2, werkblad Wereldkaart. Voer onderstaande opdrachten in volgorde uit:

1. Vorm duo's of groepjes van vier leerlingen. Deel de werkbladen uit; één werkblad per groep. Laat de leerlingen na overleg om de beurt een gebied inkleuren.
2. Geef de volgende instructie bij het luisteren:
 - Schrijf de namen van je groepje bovenaan het werkblad.
 - Leg de volgende kleurpotloden klaar: Rood, Blauw, Groen, Geel, Oranje, Roze, Paars.
 - Je krijgt verschillende luistervoorbeelden te horen. Eerst luister je, daarna krijg je kort de tijd om te overleggen.
 - Vervolgens geeft de leerkracht aan welke kleur je bij het betreffende luistervoorbeeld gebruikt.
 - Kleur het land/werelddeel waarvan jij denkt dat de muziek het beste bij past in met die kleur. Waar komt deze muziek van origine vandaan?
3. Het gaat straks om de fragmenten van bijlage 5 t/m 12. Koppel daar de volgende kleuren aan:
 - Fragment 1 (bijlage 5) – Rood
 - Fragment 2 (bijlage 6) – Blauw
 - Fragment 3 (bijlage 7) – Groen
 - Fragment 4 (bijlage 8) – Geel
 - Fragment 5 (bijlage 9) – Oranje
 - Fragment 6 (bijlage 10) – Roze
 - Fragment 7 (bijlage 11) – Paars
 - Fragment 8 (bijlage 12) – Bruin
4. Bespreek na wat er ingevuld is. Bij het nabespreken laat je telkens weer even een kort stukje van het liedje horen. (“Dit was het eerste fragment. Welk deel van de wereld denk je dat daarbij hoort? Waarom? Waar hoor je dat aan?”.) Het inkleuren hoeft niet heel precies, ongeveer is ook prima. Het kan zijn dat ze een gedeelte van een werelddeel inkleuren of het hele werelddeel. Het is al knap als ze aardig in de buurt zitten. Dat hangt ook af van de muziek die ze tot nu toe hebben gehoord. Het kan zijn dat deze compleet nieuw voor ze is.

Toelichting:

- Fragment 1 (bijlage 5) – Rood

‘Sambo di Brasil’, sambamuziek uit Brazilië, met name bekend van het carnaval in Rio de Janeiro in het werelddeel Zuid-Amerika. Het muziekgenre is ‘latin’ (van de andere naam voor Zuid-Amerika: Latijns-Amerika), herkenbaar doordat er veel slagwerk wordt gebruikt: allerlei trommels (bongo’s, conga’s, timbales), shakers, bellen (cowbell, agogo) en ook het fluitje. Het ritme met al dat slagwerk is kenmerkend voor latinmuziek. Dat is vooral in het intro goed te horen. Het is dansmuziek. Hoe dans je hierop? Hoe heten Zuid-Amerikaanse dansen? (Salsa, mambo, lambada, merengue.)

- Fragment 2 (bijlage 6) – Blauw
Dit is de groep Ladysmith Black Mambazo met Zuid-Afrikaanse muziek. De zang is wat meer vertellend en is meerstemmig waarbij één persoon start en de groep antwoordt. (Vraag en antwoord.)
- Fragment 3 (bijlage 7) – Groen
Een fragment van ‘Old Dan Tucker’ van Bruce Springsteen; een traditioneel (Noord-) Amerikaans lied in een ‘rock jasje’. Er wordt gespeeld op folk- en country-instrumenten: accordeon, wasbord, banjo.
- Fragment 4 (bijlage 8) – Geel
Dit is traditionele Russische muziek. Een typisch Russisch instrument is de Balalaika.
- Fragment 5 (bijlage 9) – Oranje
Bij deze traditionele Chinese muziek worden niet alle tonen van onze toonladder gebruikt, waardoor je vaak heel goed hoort dat het Chinese muziek is. Ze gebruiken de pentatonische toonladder (in de toonladder van C zijn dat: C, D, E, G en A). Er wordt vooral melodie en ritme gebruikt. Typische Chinese instrumenten zijn o.a. de Guzheng of Guqin, tafelmodel snaarinstrumenten, de Paixiao (een soort panfluit), metalen slaginstrumenten zoals de gong, en verschillende soorten trommels.
- Fragment 6 (bijlage 10) – Roze
Dit is muziek uit Algerije (Noord-Afrika): ‘Lillah’ van de zanger Khaled. De muziekstroming heet ‘Raï’ en is afkomstig uit West-Algerije. Typisch zijn de stembuigingen (versieringen) die je in de melodie hoort. Typische traditionele instrumenten zijn onder andere: de Darboeka, een slaginstrument dat lijkt op de djembé, de Gasba, een rietinstrument/blaasinstrument zoals de Turkse Ney, maar ook koperblazers zoals de trompet.
- Fragment 7 (bijlage 11) – Paars
Deze muziek is afkomstig uit Australië. Je hoort een duet van Adèle Zalem op de didgeridoo, een blaasinstrument waar ze constant op kunnen spelen door de techniek ‘circular breathing’ toe te passen. Je ademt dan in terwijl je tegelijkertijd uitademt... heel lastig!
- Fragment 8 (Bijlage 12) – Bruin
Deze uit Schotland afkomstige muziek is heel herkenbaar aan de doedelzak (bagpipes).

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welk muziekstijl spreekt jou het meeste aan? Waarom?
- Heb je die muziekstijl wel eens ‘live’ in Den Haag gehoord? Zo ja, waar? Wat vond je daarvan?

4. Opdracht: Herhaling en variatie

In deze opdracht starten de leerlingen met een energizer met bodypercussie die een rode draad vormt in de komende lessen. Daarnaast gaan de leerlingen onderzoeken welke muziekstijlen en muziekinstellingen er allemaal bij hun in de buurt te vinden zijn. Wat kan je daar leren? Wat zou je willen leren? Is er een voorstelling die we met de klas zouden willen bezoeken?

Vervolgens kijken de leerlingen naar de stad en de directe omgeving, bedenken ze of er in de stad sprake is van herhaling en variatie net als bij de energizer en maken ze een muzikale vertaling van diverse foto's die in Den Haag genomen zijn.

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met de muziekstijlen/muziekinstellingen in de buurt;
- kent de begrippen herhaling, variatie en improvisatie.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- kan een basisritme uitvoeren en volhouden en improviseert d.m.v. bodypercussie;
- legt een muzikale link tussen herhaling/variatie die in de stad te vinden is t.o.v. muziek en vertaalt dit naar een muziekstuk.

Benodigdheden

- [Energizer 1 Warming-up](#)
- [bijlage 13: foto's van de stad](#)

Aan de slag in de klas

De onderdelen kunnen ook in verschillende delen door de week heen worden gedaan.

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: Herhaling en variatie

Doorloop onderstaande stappen:

Deel 1 (ca. 5/10 min.)

1. Iedereen gaat staan. Zet de Energizer aan en doe mee. *Zet het filmpje uit bij 0:50!!*
2. Herhaal dit eventueel nog een keer als dat wenselijk is.
Let op! Het kan heel goed zijn dat leerlingen 'in de knoop' raken omdat je meerdere dingen tegelijk doet, dat is heel normaal. De hersenen hebben tijd nodig om dit te verwerken. Mochten ze in de knoop raken, laat ze dan altijd het basisritme doen, het heen-en-weer stappen met de voeten. Vervolgens doe je alleen de eerste klap op de borst mee. Gaat dit ook, dan doe je de klap erna mee, enz. De laatste twee zijn eigenlijk het lastigst. Het is helemaal geen probleem om hierin je eigen keuze te maken en het rustig op te bouwen en iets weg te laten.
3. Probeer dit nu eventueel ook zelf een keer te doen, het liefst in een kring. Tel 4 tellen vooraf. *Tip!* Het is ook mogelijk om een leerling te laten starten die dit goed kan.

Deel 2 (Introductie ca. 10 min.)

4. In de Introductie en de Oriëntatie zijn de leerlingen bezig geweest met bands in Den Haag en een aantal verschillende muziekstijlen van over de hele wereld. Kom hierop terug maar betrek

het nu op de eigen omgeving en eigen ervaring. (Het is ook mogelijk om dit gesprek in delen door de week heen te doen.)

Stel vragen als:

- Komen jullie ook verschillende muziekstijlen tegen in onze stad? Bij ons in de buurt?
 - Zo ja, waar kom je ze dan tegen?
 - Zijn er instellingen hier in de buurt waar je bepaalde muziek(stijlen) kan beluisteren? Zo ja, wat voor soort muziek hoor je daar dan?
 - Zijn er instellingen in de buurt waar je een muziekinstrument zou kunnen leren bespelen? Zo ja, waar kan je dat leren?
 - Wat zou je graag willen leren bespelen? Waarom?
 - Wie bespeelt er een instrument in de klas? Kan je daar iets over vertellen?
 - Kan je er ook andere dingen leren dan muziek maken? (Vaak kun je er ook andere creatieve dingen doen, zoals dansen/breakdancen, musical-les, schilderen, enz.)
5. *Tip!* Kijk of het mogelijk is om een bezoek te brengen aan een instelling in de buurt. Vaak is een korte rondleiding mogelijk en kun je zien wat er allemaal aangeboden wordt. Wellicht is het ook mogelijk om naar een voorstelling te gaan van een bepaalde band/groep/stijl.
6. *Huiswerkopdracht:* Geef de leerlingen de mogelijkheid om muziek mee te nemen die zij thuis vaak luisteren, zelf of in het gezin. Je kunt dit bijvoorbeeld tijdens een eet-/drinkpauze aan zetten, zodat het niet van de lestijd afgaat.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welke muziek heb jij meegenomen van thuis?
- Waarom spreekt die muziek jou juist aan?

Uitvoeren: Herhaling en variatie

Deel 3 (ca.10 min.)

1. Herhaal de energizer nog een keer maar laat het filmpje nu verder lopen.
 - Stop bij 1:08, na de uitleg en vraag de leerlingen of ze hebben begrepen wat de opdracht is. (Hij begint met het basisritme en vraag daarna aan iedereen of ze iets willen improviseren).
 - Leg uit wat improviseren is (zelf iets verzinnen) en leg ook uit dat je niks fout kan doen, aangezien niemand weet wat je gaat doen. Je gebruikt daarbij bodypercussie-geluiden.
 - *Tip!* Mocht dit nieuw voor ze zijn, geef ze dan een minuutje de tijd om te ontdekken welke geluiden je allemaal met je lijf kunt maken.
 - Zet het filmpje weer aan zodat ze de vier voorbeelden te zien krijgen en een idee hebben van wat de bedoeling is.
 - Zet het filmpje daarna weer uit (1:45).
2. Hebben ze gezien hoe lang je de tijd krijgt om iets te verzinnen? (Twee keer het basisritme.) Wat deed de leerkracht? (Hij ging door met het basisritme.)
3. Doe nu hetzelfde zonder gebruik te maken van het filmpje maar dan als volgt:
 - De hele klas doet het basisritme en blijft daarmee doorgaan.
 - Om de beurt improviseert iedereen een keer (net zolang als twee keer het basisritme).

Doe zelf eventueel niet mee met het basisritme en geef alleen maar aan wanneer de volgende aan de beurt is (tel eventueel 4 tellen vooraf). Dit om te voorkomen dat je in de knoop raakt...

Deel 4 (ca. 20/25 min.)

4. Stel de volgende vragen:
- Was er in de oefening die we hebben gedaan sprake van herhaling? (Ja, het basisritme werd steeds herhaald.)
 - Was er ook sprake van variatie? (Niet altijd, variatie betekent een kleine verandering, dus bijvoorbeeld hetzelfde ritme maar dan 2 klappen i.p.v. 1 klap. Soms is het echt iets totaal anders)
 - Is er ook herhaling en variatie te vinden in de stad? Laat ze verschillende voorbeelden geven.
 - Laat daarna bijlage 13 op het bord zien: "Wat zie je?" "Zie je ook herhaling en variatie?"

Alleen bedoeld voor de leerkracht!

Dit is een voorbeeld voor de leerkracht om een idee te hebben van de bedoeling van de opdracht, mocht je je er geen voorstelling bij kunnen maken. Mochten de leerlingen niet op ideeën komen, dan kun je ze daardoor beter helpen en gerichter vragen stellen.

Uitleg aan de hand van foto 1:

Op de foto zie je links en rechts hetzelfde: de ring/zijkant van de zaal waar mensen zitten. Dit zou dus bijvoorbeeld het basisritme kunnen zijn van de energizer. Als je nog gedetailleerder kijkt, dan zie je dat elke zijkant 3 vierkante vakken/ramen heeft. Dat zou kunnen betekenen dat het basisritme drie keer wordt gedaan voordat het verder gaat. (enz.)

Het middenstuk, het podium en de zaal zijn anders. Daar kan een eigen geïmproviseerd stukje komen of een nieuw ritme dat je met de groep bedenkt. Het kan ook zijn dat de leerlingen vinden dat het podium en de stoelen twee aparte delen zijn. Het geheel wordt aan elkaar geplakt en geoefend.

5. Stel dat we nu de eerste foto gaan combineren met de oefening die we eerder hebben gedaan, hoe gaan we dat dan doen?

Tip! Stel alleen maar vragen en probeer ze niet te sturen. Stel eventueel vragen als:

- Wat zie je?
- Hoeveel voorwerpen/van die vormen zie je?
- Zijn ze allemaal hetzelfde?
- Kunnen we dat aantal combineren met een onderdeel uit de oefening?

(Ze kunnen dus komen met het basisritme, maar ook met een ander ritme dat iemand heeft gedaan, dat maakt niet uit.)

6. Bedenk een muzikale oplossing die bij foto 1 past en voer deze met de klas uit. Verdeel nu de rest van de foto's over de verschillende groepjes in de klas (ca. 4 per groepje) en geef ze een paar minuten om te oefenen. Laat de oplossingen aan elkaar zien. Herkennen de leerlingen de foto in de muziek? Hoe hebben ze de foto vertaald?

Variatie: Het is ook mogelijk om leerlingen foto's te laten maken in en om de school, op zoek naar herhaling en variatie en deze te vertalen naar muziek.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Was het moeilijk of makkelijk om een foto te veranderen in een muziekstuk? Waarom?
- Hoe heb je het improviseren tijdens de energizer ervaren?

Presenteren: Herhaling en variatie

Presenteer een vorm van de energizer die geleerd is:

- Basisritme gecombineerd met improvisaties. (Deel 3 onderdeel uitvoeren)
- De muzikale vertaling van de foto's van de stad. (Deel 4 onderdeel uitvoeren)
- Een combinatie hiervan.
- Een eigen variant.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Ben je tevreden over het eindresultaat? Waarom wel/niet?
- Wat waren de reacties op de muzikale vertaling van de foto's?

5. Opdracht: Een muzikale skyline

In deze opdracht maken de leerlingen kennis met Music Lab Songmaker. Ze onderzoeken hoe ze het programma in kunnen zetten om hun eigen muzikale skyline te maken. Hoe klinkt de compositie? Hoe klinkt het als ik gebruikmaak van herhaling en variatie? Ze werken toe naar een eindcompositie en laten deze horen aan de klas.

Kennisdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• maakt kennis met Music Lab Songmaker;• kent het verschil tussen herhaling/variatie en hoog/laag.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• maakt een eigen 'muzikale skyline';• verwerkt herhaling en variatie in de compositie.

Benodigdheden

- [Video Uitleg Programma Music Lab Songmaker](#)
- [Music Lab - Songmaker](#)
- [bijlage 14: Skyline Den Haag](#)
- [bijlage 15: Zelfstandig werken opdracht 'Muzikale skyline'](#)

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren.

Onderzoek: Een muzikale skyline

1. Wie weet wat het woord 'skyline' betekent? Hoe zou de skyline van Den Haag eruit zien? Laat de klas bedenken welke gebouwen er te zien zijn en laat ze grofweg iets tekenen op het bord (alleen de contouren, de buitenste lijnen van het gebouw). Welke gebouwen zijn markant voor het centrum? Welke voor Scheveningen? Wie zou de contouren kunnen tekenen van die gebouwen?
2. Net als op de foto's van hoofdstuk 4 zie je in een skyline ook zowel herhaling als variatie. Welke herhaling zie je in bijlage 14 en welke variatie?.
3. Kan je ook een skyline maken van jullie straat? Of van het schoolgebouw? Hoe ziet dat eruit?
4. Bekijk nu de video waarin uitgelegd wordt hoe het programma Music Lab Songmaker werkt. Bespreek wat ze hebben gezien. Je kan een eenvoudige melodie maken, zelfs twee of meerstemmig en er een ritmische begeleiding aan toevoegen. Attendeer ze op het feit dat er in het begin van het filmpje gebruik wordt gemaakt van een herhalend patroon. De kleuren die je ziet, komen overeen met de boomwhackers!

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Ben je tevreden over de skyline die jullie getekend hebben met de klas? Waarom wel/niet?
- Hoe zou jouw ideale skyline van een stad eruit zien?

Uitvoeren: Een muzikale skyline

5. Afhankelijk van het aantal computers in de klas moet de opdracht worden aangepast. De leerlingen kunnen deze opdracht om de beurt door de week heen doen of bijvoorbeeld als ze klaar zijn met hun werk.

Geef ze nu de volgende opdracht:

Maak zelf je eigen skyline van de straat, het schoolgebouw, een wijk of van de stad. Het kan ook veel kleiner, bijvoorbeeld de contouren van de spullen op je tafel of op de kast. Vul deze skyline aan met een ritmische ondersteuning. Zorg dat er in jouw compositie herhaling en variatie wordt verwerkt!

Het is ook mogelijk om de Zelfstandig werken-opdracht te gebruiken van bijlage 15.

6. Zoals in het filmpje te zien is: Is de compositie klaar, dan kun je hem opsturen en krijg je een link toegestuurd zodat je hem kunt beluisteren. De link wordt doorgestuurd/doorgegeven aan de leerkracht.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Hoe vond je het om met het programma Songmaker te werken?
- Hoe heb jij herhaling en variatie erin verwerkt?

Presenteren: Een muzikale skyline

Laat de verschillende composities horen aan de rest van de groep.

Ook dit kan door de week heen gedaan worden.

Tip! Het is mogelijk om een van de composities op het bord te laten zien en uit te voeren met de hele klas op de boomwhackers. Er kan zelfs iemand het ritme spelen op bijvoorbeeld een trom, djembé of ander slaginstrument.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Hoe klonk jouw gebouw? Ben je blij met het eindresultaat? Waarom wel/niet?
- Hoe vind je het om zelf muziekstukken te bedenken? Leg dat eens uit.

6. Opdracht: Hoe klinkt onze klas?

In deze opdracht onderzoeken de leerlingen verschillende ritmes/bodypercussie-motieven en gebruiken er één als basis voor een eigen compositie die past bij de groep. Ze maken gebruik van de expertise die er al in de klas aanwezig is en die ze wellicht hebben opgedaan door op onderzoek uit te gaan naar culturele instellingen in de wijk op het gebied van muziek en dans. Ook komen hier de begrippen herhaling en variatie weer in terug.

Kennisdoelen	Niet van toepassing.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: <ul style="list-style-type: none">• voert een bodypercussie-ritme uit en houdt dit vol terwijl er ook andere ritmes/melodieën worden toegevoegd;• werkt samen in een groep aan een eigen compositie.

Benodigdheden

- [Energizer 1 Warming-up](#)
- [bijlage 16: mp3 basisritme 'Laagjes stapelen'](#)
- [bijlage 17: zelfstandig werken opdracht 'Maak een eindpresentatie'](#)

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren en presenteren. Aan het eind van deze opdracht staan evaluatievragen die betrekking hebben op het hele project.

Onderzoek: Hoe klinkt onze klas?

Doorloop onderstaande stappen: (ca. 20 min.)

1. Herhaal nog een keer het basisritme van de energizer die we in hoofdstuk 4 hebben gedaan.
2. Herhaal de oefening waarbij de groep het basisritme doet en de leerlingen om de beurt iets verzinnen. Dit keer heel kort, namelijk net zo lang als 1x het basisritme!
Laat er eventueel een gezamenlijk basisritme tussen zitten als het te snel gaat of als het te lastig is om het ritme aan te laten sluiten op de vorige.
3. Zet het filmpje nu aan bij 1:45 uur, na het improvisatiegedeelte en laat het zien t/m 2:32. Ze hebben nu gezien wat de nieuwe opdracht is en welke verschillende oplossingen de twee duo's hebben bedacht. (Alle oplossingen zijn goed!)
Het originele ritme is een ritme van 4 tellen, een vrij kort ritme dus. Nu gaan ze zelf een eigen basisritme bedenken van 4 tellen. Daarvoor krijgen ze maximaal 1-2 minuten de tijd.
4. Laat de verschillende oplossingen aan elkaar horen.
5. *Tip!* Vraag aan de klas welk voorbeeld ze heel duidelijk vonden en laat dit duo hun versie aan de anderen aanleren. (Dit kan later ook met de andere groepjes worden gedaan.)
6. Het is mogelijk om laagjes te 'stapelen'. De gemeenschappelijke deler is de hartslag, die je in het basisritme van de video met je voeten doet. Gebruik hiervoor bijlage 16, basisritme laagjes stapelen. Het gaat als volgt:
 - Verdeel de klas in twee groepen.
 - Zet bijlage 16 aan. Groep 1 doet mee met de opname.
 - Tel af tot 4 in het tempo dat de voeten maken van groep 1.

- De andere helft doet het ritme van onderdeel 5. (Het ritme dat het duo heeft aangeleerd aan de klas.)

7. Variatie:

- Dit kan ook worden gedaan met de andere groepjes die ritmes hadden bedacht.
- Het is mogelijk om een aantal ritmes (3 à 4) tegelijkertijd te doen, net als in het laatste stuk van de video. Verdeel de klas hiervoor in 3 à 4 groepen en kies drie verschillende ritmes uit. Begin weer met bijlage 16 en voeg daar het eerste ritme aan toe; als dat loopt komt nummer 2 erbij, enz.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welk ritme hebben jullie bedacht? Kon de groep het goed na doen?
- Vind je het moeilijk of makkelijk om zelf een ritme vol te houden, terwijl de anderen een ander ritme doen? Hoe komt dat?

Uitvoeren: Hoe klinkt onze klas?

Dit onderdeel kan zowel klassikaal als in groepjes van 5 à 6 worden gedaan. Hierbij kan bijlage 17 worden gebruikt: Zelfstandig werken opdracht: 'Maak een eindpresentatie'.

Volg onderstaande stappen om het project uit te voeren:

8. Vertel: "In deel 2 van hoofdstuk 4 hebben jullie gekeken naar jullie eigen groep en de instanties in de buurt".
Stel de volgende vragen:
 - Wat zijn jullie bevindingen?
 - Is er iemand die een instrument kan bespelen of graag zingt?
 - Is er iemand die goed kan dansen/breakdansen/rappen?
 - Hebben jullie les gehad van iemand die jullie geïnspireerd heeft?
 - Hebben jullie een voorstelling gezien bij jullie in de buurt?
9. We gaan proberen om deze 'talenten' te gebruiken bij de eindpresentatie. Een muziekstuk waarin verschillende muzikale dingen worden samengevoegd. Met 'talenten' bedoelen we uiteraard niet alleen iemand die al jarenlang optreedt, maar juist iemand die het leuk vindt om een instrument te bespelen of te dansen en dan maakt het niet uit of je pas drie maanden of al jarenlang les hebt. Een akkoord toevoegen kan al heel mooi zijn, of een melodie of coole move. Het kan ook een bestaand gedeelte uit een nummer/refrein zijn dat goed bij jullie basis past, of een zelfverzonnen melodie/tekst/rap.
10. Dit is een voorbeeld van het stapelen van de laagjes (allerlei varianten zijn mogelijk!):
 - Laagje 1 – Basisritme bodypercussie.
 - Laagje 2 – Eventueel een tweede laag bodypercussie.
 - Laagje 3 – Voeg een ritme-instrument toe, zoals bijvoorbeeld een schudei of tamboerijn.
 - Laagje 4 – Voeg er een instrument aan toe dat een akkoord kan spelen.
 - Laagje 5 – Voeg er een instrument aan toe dat een melodie kan spelen.
 - Laagje 6 – Voeg er zang, dans of rap aan toe.
11. Probeer verschillende dingen uit en probeer tot een gezamenlijk muziekstuk te komen.
Tip! Het is ook mogelijk om hier een looper/loopstation bij te gebruiken om de laagjes te stapelen. (In dat geval hoeft het fragment niet steeds herhaald te worden. Ook een app zoals Loopy HD kan hierbij gebruikt worden.)

Mocht er in groepjes worden gewerkt, laat dan de verschillende muziekstukken aan elkaar horen.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Welke talenten hebben jullie ontdekt in jullie klas?
- Welke laagjes hebben jullie uiteindelijk op elkaar gestapeld? Ben je tevreden met jouw aandeel in het geheel? Waarom wel/niet?

Presenteren: Hoe klinkt onze klas?

Oefen de uiteindelijke presentatie, neem deze daarna op of laat hem tijdens een presentatiemoment zien aan een andere groep, of aan de ouders.

Reflectievragen die je kunt stellen tijdens het werken aan de opdracht en/of erna

- Was je tevreden over de presentatie? Wat ging goed en wat kon beter?
- Hoe vond je het om een muziekstuk te maken dat jullie helemaal zelf hebben bedacht? Kan je dat toelichten?

Evalueren

Bespreek met de leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Wat vind je het leukste dat je gedaan/gezien hebt in dit project? Waarom?
- Hoe vond je het om kennis te maken met de muziekinstelling bij jou in de buurt? Was het helemaal nieuw of is het bekend terrein?
- Waar zou je meer van willen weten/leren/ontdekken?
- Heb je Den Haag op een andere manier leren kennen? Kan je dat toelichten?

